

**Пам'яті видатного вченого-геолога,
головного редактора журналу
«Геологія і корисні копалини Світового океану»
Євгена Федоровича Шнюкова**

1 жовтня 2022 року зупинилось життя дорогої і близької нам людини Євгена Федоровича Шнюкова (1930—2022), видатного вченого-геолога, доктора геолого-мінералогічних наук, професора, академіка НАН України, двічі лауреата Державної премії УРСР у галузі науки і техніки, заслуженого діяча науки і техніки України, засновника і беззмінного головного редактора нашого журналу «Геологія і корисні копалини Світового океану». Це непоправна втрата для НАН України і для нашого журналу, якому він дав життя, знаходив фінансові джерела для друку, ретельно редагував та уважно слідкував за актуальністю публікацій. Поряд із принциповою вимогливістю йому, як головному редактору, була притаманна доброзичлива толерантність при розгляді рукописів наукових праць на засіданнях редакційної колегії.

Стисло про науково-організаційну діяльність. Значна частина творчого життя Євгена Федоровича тісно пов'язана з Інститутом геологічних наук НАН України, де він пройшов шлях від аспіранта (1953—1956) до заступника директора з наукової роботи (1968—1969), а потім протягом 17 років (1977—1992) очолював Інститут.

Незначний час (1957—1959) він працював молодшим науковим співробітником Інституту мінеральних ресурсів АН УРСР у м. Сімферополі, а також заступником директора з наукової роботи Інституту геохімії і фізики мінералів АН УРСР (1969—1973) (нині Інститут геохімії, мінералогії та рудоутворення імені М.П. Семененка НАН України).

У 1992 р. Євген Федорович заснував і по 2008 р. очолював Відділення морської геології та осадового рудоутворення при Національному науково-природничому музеї НАН України, директором якого він за сумісництвом працював тридцять років (1978—2007). У 2008 р. Відділення стало окремою Державною науковою установою НАН України, що впродовж десятиліття успішно працювала під керівництвом Є.Ф. Шнюкова. У 2018 р. Відділення відповідною постановою Президії НАН України перейменували у Державну наукову установу «Центр проблем морської геології, геоекології та осадового рудоутворення НАН України». У ній Є.Ф. Шнюков продовжував плідно працювати до останніх днів життя, яскравим свідченням чого можуть слугувати опубліковані в останні роки дві фундаментальні монографії: у 2020 р. англійською мовою у видавництві Springer вийшла монографія Є.Ф. Шнюкова та В.В. Янко, присвячена грязьовим вулканам Чорноморського регіону [6], а у 2021 р. під редакцією Є.Ф. Шнюкова вийшла в світ монографія міжнародного колективу геологів Чорноморських держав «Газові факели Чорного моря» [1]. Фатальний приступ хвороби застав його під час праці над рукописом монографії «Аномальний газовий вулканізм Чорного моря», яку на жаль він вже не зможе побачити.

Більш змістовну інформацію стосовно біографічних відомостей та творчих здобутків Євгена Федоровича можна знайти у першому номері нашого журналу «Геологія і корисні копалини Світового океану» за 2020 р., який був присвячений 90-річчю з дня його народження. У цьому номері опублікована низка статей його колег з акцентом на результати досліджень, проведених ним особисто або під його керівництвом, які отримали широку популярність в нашій країні і за кордоном. Зокрема, біографічні дані наведені у статті академіка НАН України П.Ф. Гожика [2]. На одному короткому, але яскравому епізоді з життя Євгена Федоровича, пов'язаному із проведенням під його керівництвом першої спеціалізова-

ної комплексної геолого-геофізичної експедиції 19-го рейсу НДС «Академік Вернадський» в Індійський океан, зупинився академік НАН України В.І. Старостенко [4]. Історичний нарис про морські наукові геолого-геофізичні експедиції з часу здобуття Україною незалежності, організатором і науковим керівником яких був Євген Федорович, в хронологічному порядку наведено у статті В.П. Коболева [3]. У статті заступника директора Національного природознавчого музею НАН України О.В. Червоненко [5] відображені непересічні науково-організаторські здібності Євгена Федоровича на посаді директора музею.

Євген Федорович був одним із світових лідерів фундаментальних і прикладних напрямів досліджень з морської геології і геофізики, металогенії, літології та мінералогії Світового океану, зокрема Азово-Чорноморського басейну. Його наукові інтереси охоплювали широкий спектр проблем сучасної геологічної науки. Серед них — формування осадових родовищ корисних копалин, газо-грязьовий вулканізм, геологічна будова й мінеральні ресурси Світового океану. Він був організатором перших вітчизняних комплексних геолого-геофізичних досліджень на НДС «Академік Вернадський» в Індійському та Атлантичному океанах.

Наукові здобутки Євгена Федоровича Шнюкова у галузі морської геології та досліджень осадових залізних і манганових руд широко визнані та відомі світовій науковій громадськості. Він був делегований для участі в роботі Комітету ООН з мирного використання дна морів і океанів (Женева, 1971; Нью-Йорк, 1972) та Міжурядової океанографічної комісії у Парижі (1985, 1987), очолював і входив до складу оргкомітетів багатьох конгресів, нарад і симпозіумів вітчизняного та міжнародного рівня, керував школою-семінаром з морської геології для спеціалістів із країн Західної Африки по лінії ЮНЕСКО (Гвінея, 1987). Його активна участь у діяльності міжнародних організацій безсумнівно сприяла престижу вітчизняної науки на міжнародному рівні.

Євген Федорович присвятив своє життя служінню геології, і його праці посідають гідне місце в скарбниці наукової думки. Він залишив величезний науковий спадок: численні наукові статті і науково-популярні публікації, монографії, роботи його учнів та послідовників.

Євген Федорович був наповнений новими ідеями і планами, його думка ніколи не переставала працювати і не знала меж. Він безсумнівно був серед тих, кому притаманний відомий вислів Назима Хікмета: «Якщо я горіти не буду, якщо ти горіти не будеш, якщо ми горіти не будемо, хто ж тоді розвіє темряву?». Таких небагато, але дякуючи їм, ми не зіб'ємося зі шляху.

Євген Федорович зовсім не змінювався з часом, був толерантним і поважним колегою, повним нових ідей, молодим душею, дотепним і доброзичливим, готовим прийти на допомогу кожному, хто в цьому мав потребу. Його надзвичайне життєлюбство, невичерпний оптимізм і чудове почуття гумору створювали комфортну невимушену обстановку в самих непростих ситуаціях. Нам було приємно і почесно працювати поряд. Світла пам'ять про Євгена Федоровича назавжди залишиться в наших серцях.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Газовые факелы Черного моря. Киев: ГНУ «МорГеоЭкоЦентр НАН Украины». 2021. 508 с.
2. Гожик П.Ф. Видатний вчений-геолог академік НАН України Євген Федорович Шнюков. Геологія і корисні копалини Світового океану. 2020. 16, № 1. С. 5-10. <https://doi.org/10.15407/gpimo2020.01.005>.
3. Коболев В.П. Е.Ф. Шнюков — организатор и вдохновитель морских научных геолого-геофизических экспедиционных исследований в независимой Украине. Геологія і корисні копалини Світового океану. 2020. 16, № 1. С. 34-53. <https://doi.org/10.15407/gpimo2020.01.034>.
4. Старостенко В.И. К 90-летию юбилею Е.Ф. Шнюкова геолога дальнего плавания, начальника экспедиции 19-го рейса НИС «Академик Вернадский» в Индийский океан. Геологія і корисні копалини Світового океану. 2020. 16, № 1. С. 11-33. <https://doi.org/10.15407/gpimo2020.01.011>.
5. Червоненко О.В. Євген Федорович Шнюков. Музейні нотатки. Геологія і корисні копалини Світового океану. 2020. 16, № 1. С. 92-95. <https://doi.org/10.15407/gpimo2020.01.092>.
6. Shnyukov E., Yanko V. Mud Volcanoes of the Black Sea Region and their Environmental Significance. Springer, 2020. 494 p.

*Редколегія журналу «Геологія і корисні копалини Світового океану»,
колектив ДНУ «Центр проблем морської геології, геоєкології
та осадового рудоутворення НАН України»*